1. Ως εμπίπτων στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 πρέπει να θεωρηθεί εκείνος που πληροί τις επιβαλλόμενες με το άρθρο 1, περίπτωση α), σε συνδυασμό με το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού προϋποθέσεις, ανεξάρτητα από τη διάρκεια της εργασίας του.

2. Προς αποτροπή της μη επιτεύξεως του επιδιωκομένου με αυτό στόχου, το άρθρο 13, παράγραφος 2, περίπτωση α), του κανονισμού 1408/71 πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι στον ασκούντα έμμισθη δραστηριότητα με μερική απασχόληση στο έδαφος κράτους μέλους και υπαγόμενο στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού εφαρμόζεται η νομοθεσία του εν λόγω κράτους τόσο κατά τη διάρκεια των ημερών εργασίας του όσο και κατά τη διάρκεια των υπολοίπων ημερών.

3. Παρόλον ότι το άρθρο 13, παράγραφος 2, περίπτωση α), του κανονισμού 1408/71 δεν αποσκοπεί στον καθορισμό των προϋποθέσεων υπαγωγής στα διάφορα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως, έχει ως συνέπεια, όταν εφαρμόζεται, να υποκαθιστά στην προϋπόθεση κατοικίας στο έδαφος κράτους μέλους άλλη προϋπόθεση υπαγωγής στο σύστημα, συνιστάμενη στην άσκηση έμμισθης δραστηριότητας στο έδαφος αυτό. Εκ του λόγου αυτού καθίσταται μη αντιτάξιμη έναντι του ασκούντα έμμισθη δραστηριότητα ρήτρα της ισχύουσας εθνικής νομοθεσίας, δυνάμει της οποίας η υπαγωγή στο προβλεπόμενο με την εν λόγω νομοθεσία σύστημα ασφαλίσεως εξαρτάται από την προϋπόθεση ότι ο ενδιαφερόμενος κατοικεί στο κράτος μέλος, του οποίου ασκεί την έμμισθη δραστηριότητα.

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠ' ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ ΣΥΖΗΤΗΣΗ
στην υπόθεση C-2/89 *

I — Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

1. *Κοινοτικό νομικό πλαίσιο*

Ο τίτλος ΙΙ του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73), όπως τροποποιήθηκε, φέρει την ονομασία «Προσδιορισμός της εφαρμοστέας νομοθεσίας». Το άρθρο 13, παράγραφοι 1 και 2, περίπτωση α), του κανονισμού ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 14γ, τα πρόσωπα για τα οποία ισχύει ο παρών κανονισμός υπόκεινται στη νομοθεσία ενός μόνο κράτους μέλους. Η νομοθεσία αυτή προσδιορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος τίτλου.

2. Με την επιφύλαξη των άρθρων 14 μέχρι 17:

α) το πρόσωπο που ασκεί μισθωτή δραστηριότητα στο έδαφος κράτους μέλους

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

υπόκειται στη νομοθεσία του κράτους αυτού, ακόμη και αν κατοικεί στο έδαφος άλλου κράτους μέλους ή αν η επιχείρηση ή ο εργοδότης που το απασχολεί έχει την έδρα της ή την κατοικία του στο έδαφος άλλου κράτους μέλους·

β) ... »

2. *Εθνικό νομικό πλαίσιο*

Ο Algemene Kinderbijslagwet (γενικός νόμος περί οικογενειακών επιδομάτων, εφεξής: AKW) της 26ης Απριλίου 1962 (*Staatsblad*, αριθ. 160) προβλέπει υποχρεωτικό σύστημα ασφαλίσεως. Δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, ασφαλισμένος σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου είναι:

« όποιος έχει συμπληρώσει το 15ο έτος της ηλικίας του και:

α) κατοικεί στις Κάτω Χώρες·

β) δεν κατοικεί στις Κάτω Χώρες αλλά υπόκειται σε φόρο εισοδήματος για επαγγελματική δραστηριότητα ασκούμενη στο έδαφος του Βασιλείου. »

Το άρθρο 11, παράγραφος 1, του AKW ορίζει τα ακόλουθα:

« Δικαίωμα οικογενειακού επιδόματος για ένα ή περισσότερα τέκνα έχει δυνάμει του παρόντος νόμου και επί ένα ημερολογιακό τρίμηνο μόνον όποιος είναι ασφαλισμένος κατά την πρώτη ημέρα του εν λόγω τριμήνου. »

3. *Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα*

Γεννημένος στις 26 Οκτωβρίου 1925, ο Kits van Heijningen εργαζόταν με πλήρη απασχόληση στη Philips NV του Eindhoven. Παράλληλα, ασκούσε δευτερευόντως έμμισθη δραστηριότητα ως καθηγητής με μερική απασχόληση στο Instituut voor Hoger Beroepsonderwijs (ίδρυμα ανώτερης επαγγελματικής εκπαιδεύσεως), επίσης στο Eindhoven, όπου παρέδιδε επί δίωρον μαθήματα κάθε Δευτέρα και Σάββατο. Όπως προκύπτει από τη Διάταξη περί παραπομπής, ο Kits van Heijningen κατοικεί στο Βέλγιο από καιρού. Πηγαινοερχόταν καθημερινά από την κατοικία του στον τόπο εργασίας του. Η Διάταξη δεν διευκρινίζει ποια είναι η ιθαγένειά του. Η γυναίκα του δεν ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα.

Την 1η Νοεμβρίου 1983 ο Kits van Heijningen συνταξιοδοτήθηκε (πρόωρα) από την Philips και από την ημερομηνία αυτή άρχισε να του καταβάλλεται σύνταξη βάσει του συνταξιοδοτικού συστήματος της επιχειρήσεως, σύστημα το οποίο δεν εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71. Μετά την 1η Νοεμβρίου 1983 ο ενδιαφερόμενος συνέχισε να ασκεί τη δευτερεύουσα δραστηριότητά του ως εκπαιδευτικού, όπως και προηγουμένως.

Ο Kits van Heijningen ζήτησε από τις ολλανδικές αρχές να του καταβάλουν για το πρώτο τρίμηνο του 1984 τα οικογενειακά επιδόματα λόγω των δύο σπουδαζόντων τέκνων του. Το αρμόδιο ολλανδικό ίδρυμα που την εποχή εκείνη ήταν το Raad van Arbeid του Eindhoven απέρριψε την αίτησή του για τη χορήγηση οικογενειακών επιδομάτων με το αιτιολογικό ότι ο Kits van Heijningen δεν ήταν ασφαλισμένος την πρώτη ημέρα του συγκεκριμένου τριμήνου, ήτοι την 1η Ιανουαρίου 1984, δεδομένου ότι η ημέρα εκείνη δεν ήταν εργάσιμη. Το Raad van Beroep, πρωτοβάθμιο δικαστήριο, ακύρωσε την εν λόγω απόφαση.

Το Centrale Raad van Beroep, το οποίο επελήφθη σχετικής εφέσεως, είχε να επιλύσει το ζήτημα αν οι δευτερεύουσες δραστηριότητες του Kits van Heijningen μπορούσαν να ληφθούν υπόψη για την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων και αν ναι σε ποιο βαθμό. Κρίνοντας επίσης ότι η διαφορά έθετε δυσχέρειες ως προς την ερμηνεία της αποφάσεως της 12ης Ιουνίου 1986, Ten Holder (302/84, Συλλογή 1986, σ. 1821), το Centrale Raad van Beroep ανέστειλε με Διάταξη της 28ης Δεκεμβρίου 1988 τη διαδικασία, μέχρις ότου το Δικαστήριο αποφανθεί προδικαστικώς επί των ακολούθων ερωτημάτων:

« 1) Μπορεί για την εφαρμογή των κοινοτικών διατάξεων περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων να θεωρηθεί ως πραγματική απασχόληση η (παλαιότερα ασκούμενη ως δευτερεύουσα) δραστηριότητα καθηγητή με μερική απασχόληση που συνίσταται σε παραδόσεις επί δίωρον εβδομαδιαίως από συνταξιούχο εργαζόμενο και μετά τη συνταξιοδότησή του;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, η απασχόληση αυτή — όπως και η προηγουμένως ασκηθείσα κύρια δραστηριότητα στο έδαφος κράτους μέλους διαφορετικού από εκείνο στο οποίο ο συνταξιοδοτηθείς εργαζόμενος κατοικεί και στο οποίο επιστρέφει μετά την εργασία του — οδηγεί σε εφαρμογή της νομοθεσίας του πρώτου κράτους μέλους — ενόψει του άρθρου 13, παράγραφος 2, περίπτωση α), του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 — μόνο για τις ημέρες παραδόσεως μαθημάτων ή και για τις ενδιάμεσες ημέρες κατά τις οποίες ο ενδιαφερόμενος εργαζόμενος δεν ασκεί καμιά απολύτως επαγγελματική δραστηριότητα;

3) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως επί του πρώτου ερωτήματος, ερωτάται αν η νομοθεσία του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου ασκήθηκαν για τελευταία φορά οι κύριες δραστηριότητες εξακολουθεί να εφαρμόζεται, σύμφωνα με τον εξαγγελλόμενο στο προαναφερθέν άρθρο 13, παράγραφος 2, περίπτωση α), κανόνα, ακόμη και μετά την ημερομηνία συνταξιοδοτήσεως του εργαζομένου;

4) Αν υποτεθεί ότι η νομοθεσία του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου ασκούνται ή ασκήθηκαν οι προαναφερθείσες δραστηριότητες εφαρμόζεται ακόμη και μετά τη συνταξιοδότηση του εργαζομένου — ενόψει του άρθρου 13, παράγραφος 2, περίπτωση α) — μπορεί να υποστηριχθεί ότι δεν είναι αντιτάξιμες στον ενδιαφερόμενο συνταξιοδοτηθέντα εργαζόμενο ρήτρες κατοικίας κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, initio και περίπτωση α), του AKW, αποκλειστικά και μόνο λόγω της παραπομπής από τη μόλις αναφερθείσα διάταξη στην εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία;

5) Αν υποτεθεί ότι αυτό δεν ισχύει, μπορεί να υποστηριχθεί ότι δεν είναι αντιτάξιμες έναντι του ενδιαφερόμενου συνταξιοδοτηθέντος εργαζομένου ρήτρες κατοικίας κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, initio και περίπτωση α), του AKW, δυνάμει του άρθρου 73, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71; »

4. *Η ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία*

Η Διάταξη περί παραπομπής του Centrale Raad van Beroep της Ουτρέχτης πρωτοκολλήθηκε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 5 Ιανουαρίου 1989.

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του πρωτοκόλλου περί του οργανισμού του Δικαστηρίου ΕΟΚ,

γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν ο προσφεύγων της κύριας δίκης, η διεύθυνση του Sociale Verzekeringsbank, εκπροσωπούμενη από τους B. H. ter Kuile και E. H. Pijnacker Hordijk, δικηγόρους Χάγης και Βρυξελλών αντίστοιχα, η ολλανδική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον H. J. Heinemann, γενικό γραμματέα ad interim του Υπουργείου των Εξωτερικών, και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον B. J. Drijber, μέλος της νομικής της υπηρεσίας.

Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, το Δικαστήριο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων. Με απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Οκτωβρίου 1989, η υπόθεση ανατέθηκε στο έκτο τμήμα.

II — Γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο

Επί του πρώτου ερωτήματος

Κατά την *εφεσείουσα της κύριας δίκης*, οι όροι « πραγματική και γνήσια μισθωτή δραστηριότητα » που αποτέλεσε αντικείμενο των αποφάσεων της 23ης Μαρτίου 1982, Levin (53/82, Συλλογή 1982, σ. 1035) και της 3ης Ιουνίου 1986, Kempf (139/85, Συλλογή 1986, σ. 1741) του Δικαστηρίου, φαίνεται να οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η έκταση της εν λόγω δραστηριότητας δεν ενδιαφέρει για το αν ο ενδιαφερόμενος είναι « μισθωτός » κατά την έννοια του άρθρου 1, περίπτωση α), του κανονισμού 1408/71. Πάντως, η εφεσείουσα διερωτάται αν συμβιβάζεται με τον επιδιωκόμενο από τον κανονισμό 1408/71 σκοπό οι πολύ περιορισμένες δραστηριότητες του ενδιαφερομένου να θεωρούνται ως επαρκείς, ώστε να συνεπάγονται την εφαρμογή του. Διερωτάται επίσης αν το γεγονός ότι η δραστηριότητα ασκείται ή όχι επί μονίμου βάσεως και ότι ο ενδιαφερόμενος είναι συνταξιούχος μπορεί να διαδραματίζει κάποιο ρόλο στα πλαίσια της εξετάσεως του εν λόγω ερωτήματος.

Η *ολλανδική κυβέρνηση* θεωρεί ότι, από τη στιγμή κατά την οποία τίθεται ζήτημα υποχρεωτικής ή προαιρετικής υπαγωγής σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως ισχύον για τους μισθωτούς ή ανεξάρτητους εργαζομένους, ο ενδιαφερόμενος είναι εργαζόμενος κατά την έννοια του άρθρου 1, περίπτωση α), του κανονισμού 1408/71. Συνέπεια αυτού είναι ότι το ζήτημα αν πρόκειται για πραγματική και γνήσια δραστηριότητα στερείται σημασίας.

Την άποψη αυτή συμμερίζεται η *Επιτροπή*, η οποία θεωρεί επίσης ότι η προϋπόθεση που συνίσταται στην άσκηση « πραγματικής και γνήσιας δραστηριότητας » συνιστά όρο εφαρμογής των διατάξεων περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων και όχι του κανονισμού 1408/71 εν γένει και του τίτλου II αυτού ειδικότερα. Αναφερόμενη επίσης στο άρθρο 14, παράγραφος 2, περίπτωση β), στοιχείο ι), του κανονισμού, η Επιτροπή σημειώνει ότι δεν γίνεται διάκριση μεταξύ « κύριας » και « δευτερεύουσας δραστηριότητας ». Από τα ανωτέρω συμπεραίνει ότι οι κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου που παρατίθενται με τον τίτλο II του κανονισμού 1408/71 εφαρμόζονται στην περίπτωση του ενδιαφερομένου, ενώ είναι αδιάφορο για την εφαρμογή του άρθρου 13, παράγραφος 2, περίπτωση α), αν η δραστηριότητα είναι περιορισμένη και ενέχει δευτερεύουσας σημασίας χαρακτήρα.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

Η *εφεσείουσα της κύριας δίκης* δέχεται ότι η νομολογία του Δικαστηρίου δεν παρέχει καμιά ένδειξη προς στήριξη της απόψεως, σύμφωνα με την οποία ο εργαζόμενος με μερική απασχόληση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως μισθωτός κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71 παρά μόνο κατά τις ημέρες εκείνες κατά τις οποίες ασκεί πράγματι τη δραστηριότητά του και όχι και κατά τις ενδιάμεσες ημέρες. Η

νομολογία του Δικαστηρίου δεν στηρίζει περαιτέρω την άποψη, σύμφωνα με την οποία ο εργαζόμενος με μερική απασχόληση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 13, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού παρά μόνο τις ημέρες κατά τη διάρκεια των οποίων ασκεί στην πραγματικότητα τη δραστηριότητά του. Ισχυρίζεται ότι η λύση αυτή αντίκειται περαιτέρω προς τον σκοπό του άρθρου 13 του κανονισμού 1408/71, που συνίσταται στην αποφυγή της σωρεύσεως ή της περιττής αλληλεπιδράσεως υποχρεώσεων από την ταυτόχρονη ή διαδοχική εφαρμογή διαφορετικών νομικών καθεστώτων.

Η *ολλανδική κυβέρνηση* θεωρεί ότι το άρθρο 13, παράγραφος 1, περίπτωση α), του κανονισμού 1408/71 περιορίζεται στην υπόμνηση της ισχύουσας νομοθεσίας και δεν θέτει όρια στην εξουσία των κρατών μελών να καθορίζουν τις προϋποθέσεις υπαγωγής σε εθνικό σύστημα ασφαλίσεως. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο νομοθέτης κράτους μέλους είναι αρμόδιος να προβλέπει ότι ο εργαζόμενος είναι ασφαλισμένος μόνο εφόσον ασκεί πραγματική δραστηριότητα και, συνακόλουθα, είναι επίσης αρμόδιος να προβλέπει ότι η ασφάλιση αυτή περιορίζεται στις ημέρες κατά τις οποίες η εν λόγω δραστηριότητα ασκείται και στις οποίες θα μπορούσαν ενδεχομένως να προστεθούν και οι συνήθεις αργίες και διακοπές. Προϋπόθεση αποτελεί ότι πρόκειται για μόνιμη σχέση εργασίας στο πλαίσιο της οποίας οι δραστηριότητες ασκούνται τουλάχιστον εβδομαδιαίως.

Σε περίπτωση κατά την οποία δεν γινόταν δεκτή η άποψη αυτή και ο νόμος θα έπρεπε να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι, ανεξάρτητα από την περίοδο κατά την οποία εργάστηκε στις Κάτω Χώρες, ο εργαζόμενος μπορεί να υπαχθεί σε πλήρη ασφάλιση, το αποτέλεσμα θα ήταν ότι οι ενδιαφερόμενοι θα ετύγχαναν προστασίας ίσης προς εκείνη που παρέχεται στους ολλανδούς κατοίκους, προστασίας η οποία δεν συνδέεται με τις ασκούμενες στις Κάτω Χώρες δραστηριότητες που αποτελούν τη βάση για την ασφάλιση. Η ολλανδική κυβέρνηση θεωρεί ότι η προστασία αυτή, η οποία στηρίζεται στη μέριμνα των ολλανδικών αρχών για τους υπηκόους των Κάτω Χωρών, δεν θα έπρεπε να παρέχεται σε οποιονδήποτε ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα στις Κάτω Χώρες, ανεξάρτητα από τη διάρκεια της εν λόγω δραστηριότητας· τόσο ευρεία μέριμνα θα εξέφευγε των ορίων του ευλόγου και θα συνεπαγόταν επιπλέον υπερβολική επιβάρυνση των διαθεσίμων δημοσιονομικών πόρων. Πράγματι, δεν αποκλείεται σε περιπτώσεις όπως η παρούσα η σχέση μεταξύ των προς καταβολή φόρων και των δικαιωμάτων του εργαζομένου να αποβαίνει υπερβολικά υπέρ του εργαζομένου. Με τον τρόπο αυτό, αρκεί για παράδειγμα η επί μία ημέρα ετησίως εργασία στις Κάτω Χώρες για να στοιχειοθετηθεί το δικαίωμα λήψεως κατά το έτος αυτό όλων των πλεονεκτημάτων που συνεπάγεται η ολλανδική κοινωνική ασφάλιση· η καταχρηστική άσκηση των δικαιωμάτων εκ κοινωνικών ασφαλίσεων στις Κάτω Χώρες καθίσταται ως εκ τούτου ιδιαίτερα ελκυστική. Κατά την ολλανδική κυβέρνηση, δεν μπορεί για τον λόγο αυτό να γίνει δεκτή η συλλογιστική, σύμφωνα με την οποία ο ενδιαφερόμενος ασφαλίζεται όχι μόνο κατά τις ημέρες κατά τις οποίες ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα στις Κάτω Χώρες, αλλά και κατά τις ημέρες κατά τις οποίες δεν ασκεί παρόμοια δραστηριότητα.

Αντίθετα, η *Επιτροπή* παρατηρεί ότι, όπως προκύπτει από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, οι διατάξεις του τίτλου ΙΙ του κανονισμού 1408/71 αποτελούν πλήρες και ομοιόμορφο σύστημα με το οποίο επιδιώκεται η άρση συγκρούσεως νόμων. Η Επιτροπή παραπέμπει συναφώς στις αποφάσεις της 9ης Ιουνίου 1964, Nonnenmacher (92/63, Jurisp. 1964, σ. 557), της 19ης Φεβρουαρίου 1981, Beeck (104/80, Συλλογή 1981, σ. 503) και της 12ης Ιανουαρίου 1983, Coppola (150/82, Συλλογή 1983, σ. 43). Πρέπει να αποφεύγεται οι μετακινήσεις εντός κρατών μελών να έχουν ως συνέπεια να μην εφαρμόζεται καμιά νομοθεσία ή να εφαρμόζονται ταυτοχρόνως περισσότερες από μία. Για τον λόγο αυτό το άρθρο 13, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 διευκρινίζει ρητώς ότι τα πρόσωπα « για τα οποία ισχύει ο παρών κανονισμός υπόκεινται στη νομοθεσία ενός μόνο κράτους μέλους ». Ακόμη και όταν πρόκειται για πρόσωπο που ασκεί

δραστηριότητα εντός δύο ή περισσοτέρων κρατών μελών, βάσει του άρθρου 14, παράγραφος 2, περίπτωση β), στοιχείο ι), οι νομοθεσίες των εν λόγω κρατών μελών δεν εφαρμόζονται στην περίπτωσή του κατά τον λόγο της δραστηριότητας που ασκεί αντίστοιχα, αλλ' εφαρμόζεται μια μόνο νομοθεσία με εξαίρεση των υπολοίπων. Αυτό επιτρέπει την αποφυγή αλληλεπικαλύψεων και περιττών διοικητικών περιπλοκών. Κατά την Επιτροπή, για τον λόγο αυτό αρμόζει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η ολλανδική νομοθεσία ισχύει εξ ολοκλήρου στην περίπτωση του ενδιαφερομένου και ότι το γεγονός ότι αυτός δεν άσκησε παρά μόνο δραστηριότητα με μερική απασχόληση στερείται παντελώς σημασίας.

Επί του τρίτου ερωτήματος

Η *εφεσείουσα της κύριας δίκης* εκτιμά ότι οι κανόνες συνδέσεως των άρθρων 13 επ. του κανονισμού 1408/71 δεν εφαρμόζονται στους πρώην μισθωτούς εργαζομένους. Πράγματι, θεωρεί ότι από την ανάλυση του περιεχομένου και των όρων των διατάξεων του τίτλου ΙΙ του εν λόγω κανονισμού συνάγεται σαφώς ότι οι διατάξεις αυτές αφορούν μόνο τα πρόσωπα που ασκούν δραστηριότητες, μισθωτές ή όχι.

Η εφαρμογή της αρχής περί του δικαίου του τόπου εργασίας μόνο όσον αφορά τον ενεργό πληθυσμό εξηγείται εξάλλου από το γεγονός ότι τα συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως των κρατών μελών συνδέουν ως επί το πλείστον την υπαγωγή σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως και την άσκηση εργασίας στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος. Πράγματι, τα δικαιώματα για τη λήψη παροχών και η υποχρέωση καταβολής εισφορών συνδέονται συνήθως με το εισόδημα από την άσκηση επαγγέλματος. Αν δεν εφαρμοζόταν η αρχή περί του δικαίου του τόπου εργασίας ως κανόνας ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, ο μεθοριακός εργαζόμενος θα διέτρεχε τον κίνδυνο αποκλεισμού του από την κοινωνική ασφάλιση τόσο του κράτος στο οποίο κατοικεί όσο και του κράτους στο οποίο απασχολείται.

Όσον αφορά τις συνέπειες εν προκειμένω από την προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Ιουνίου 1986, η εφεσείουσα της κύριας δίκης αναγνωρίζει μεν ότι με την εν λόγω απόφαση συμπληρώθηκε λυσιτελώς ένα κενό στον τίτλο ΙΙ του κανονισμού 1408/71, όσον αφορά την κατάσταση των πρώην εργαζομένων, πλην όμως θεωρεί ότι η απόφαση αυτή, όπως είναι διατυπωμένη, βαίνει πέραν του περιεχομένου της κατηγορίας των περιπτώσεων που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο. Η εφαρμογή της εν προκειμένω οδηγεί σε απαράδεκτα αποτελέσματα. Αφενός, θίγεται η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, αφετέρου, είναι άδικες οι συνέπειες για τα κράτη μέλη.

Η εφεσείουσα της κύριας δίκης θεωρεί, συνακόλουθα, ότι επιβάλλεται αρνητική απάντηση επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος.

Η *ολλανδική κυβέρνηση* θεωρεί ότι, ενόψει της προτεινόμενης απαντήσεως επί του πρώτου ερωτήματος, παρέλκει απάντηση επί του τρίτου ερωτήματος. Πάντως, σε περίπτωση κατά την οποία το Δικαστήριο δώσει στο πρώτο ερώτημα απάντηση διαφορετική από την προτεινόμενη από την ολλανδική κυβέρνηση, η τελευταία θεωρεί ότι οι δικαιούχοι παροχών μακράς διαρκείας λόγω αναπηρίας ή γήρατος πρέπει να θεωρηθούν ότι δεν εμπίπτουν στους κανόνες παραπομπής της ισχύουσας νομοθεσίας, όπως παρατίθενται στον τίτλο ΙΙ του κανονισμού, δεδομένου ότι δεν μπορούν να θεωρηθούν ως εργαζόμενοι για το σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως.

Η *Επιτροπή* παραπέμπει επίσης στην απάντηση επί του πρώτου ερωτήματος. Θεωρεί ότι η ολλανδική νομοθεσία δεν εφαρμόζεται στον ενδιαφερόμενο, ακόμη και μετά τη συνταξιοδότησή του.

Επί του τετάρτου ερωτήματος

Κατά την *εφεσείουσα της κύριας δίκης*, το απλό γεγονός ότι η ολλανδική νομοθεσία λογίζεται ως ισχύουσα σε μη κάτοικο των Κάτω Χωρών δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια ότι οι προϋποθέσεις υπαγωγής στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του άρθρου 6, παράγραφος 1, περίπτωση β), του AKW δεν είναι εφαρμοστέες με τη σειρά τους στον εν λόγω μη κάτοικο των Κάτω Χωρών. Αντίθετα, το άρθρο 6, παράγραφος 1, περίπτωση α), του AKW δεν εφαρμόζεται σε μη κάτοικο των Κάτω Χωρών.

Ενόψει της απαντήσεως επί του δευτέρου ερωτήματος, η *ολλανδική κυβέρνηση* θεωρεί ότι δεν είναι αναγκαίο να δοθεί απάντηση στο τέταρτο ερώτημα. Πάντως, σε περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει ότι, παρά το γεγονός ότι ως εργαζόμενος ο ενδιαφερόμενος μπορεί να θεωρηθεί ότι υπάγεται στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως των Κάτω Χωρών δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, περίπτωση β), του AKW, πρέπει να θεωρηθεί ως ασφαλισμένος δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, περίπτωση α), του AKW, η ολλανδική κυβέρνηση θεωρεί ότι δεν μπορούν να αντιταχθούν στον ενδιαφερόμενο οι προϋποθέσεις κατοικίας του άρθρου 6, παράγραφος 1, περίπτωση α), του AKW.

Εκείνο το στοιχείο που συνιστά τον τίτλο, βάσει του οποίου ο ενδιαφερόμενος εμπίπτει στην ολλανδική νομοθεσία κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, περίπτωση α), του κανονισμού 1408/71 δεν είναι η ιδιότητα του κατοίκου αλλά του εργαζομένου. Η ολλανδική κυβέρνηση θεωρεί συνεπώς ως εύλογο να μη λαμβάνονται υπόψη οι προϋποθέσεις κατοικίας όσον αφορά τον ενδιαφερόμενο παρά μόνο κατά τις ημέρες κατά τις οποίες ασκεί δραστηριότητα στις Κάτω Χώρες. Δεν μπορεί να θεωρηθεί ο ενδιαφερόμενος ως ασφαλισμένος παρά μόνο κατά τη διάρκεια των εν λόγω ημερών. Όπως διατυπώνεται στο πλαίσιο του δευτέρου ερωτήματος, η ασφάλεια αυτή θα μπορούσε υπό ορισμένες προϋποθέσεις να επεκταθεί και κατά τις αργίες και τις συνήθεις ημέρες διακοπών. Η ολλανδική κυβέρνηση συμπεραίνει εξ αυτού ότι οι προϋποθέσεις κατοικίας του άρθρου 6, παράγραφος 1, περίπτωση α), του AKW δεν μπορούν να αντιταχθούν στον εργαζόμενο κατά τη διάρκεια των ημερών κατά τις οποίες ασκεί πράγματι δραστηριότητα στις Κάτω Χώρες.

Η *Επιτροπή* θεωρεί ότι τα κράτη μέλη δεν έχουν τη δυνατότητα να θεσπίζουν με την εθνική νομοθεσία τους κριτήρια εδαφικής φύσεως και να εξαρτούν από αυτά το δικαίωμα λήψεως παροχής κοινωνικής ασφαλίσεως, επειδή τούτο θα είχε ιδίως ως συνέπεια τη στενότερη οριοθέτηση του προσωπικού πεδίου εφαρμογής των εθνικών νομοθεσιών, με αποτέλεσμα να στερούνται με τον τρόπο αυτό σημασίας οι κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου του τίτλου ΙΙ του επίδικου κανονισμού. Προς στήριξη της απόψεώς της, η Επιτροπή παραπέμπει ιδίως στις αποφάσεις της 23ης Σεπτεμβρίου 1982, Kuijpers (276/81, Συλλογή 1982, σ. 3027), της 23ης Σεπτεμβρίου 1982, Koks (275/81, Συλλογή 1982, σ. 3013), της 12ης Ιουνίου 1986 που προαναφέρθηκε και της 10ης Ιουλίου 1986, Luijten (60/85, Συλλογή 1986, σ. 2365).

Δεν παρέχεται περαιτέρω η ευχέρεια στα κράτη μέλη να εξαρτούν την υπαγωγή εργαζομένου στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως από όρους εκτός των εδαφικών, όπως κατώτατο όριο ηλικίας ή κατώτατο εισόδημα· οι προϋποθέσεις αυτές πάντως είναι ανεξάρτητες από το ζήτημα της ισχύουσας νομοθεσίας. Επιπλέον, η Επιτροπή θεωρεί ότι τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλουν προϋπόθεση κατοικίας, όταν αυτή είναι και η μόνη για τη λήψη συγκεκριμένου πλεονεκτήματος εντός μιας κατηγορίας κοινωνικής ασφαλίσεως.

Επί του πέμπτου ερωτήματος

Η *εφεσείουσα της κύριας δίκης* είναι της γνώμης ότι το άρθρο 73, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 αποσκοπεί αποκλειστικά στο να μην οδηγήσει στη στέρηση του διακινούμενου εργαζομένου από το δικαίωμα για τη

λήψη οικογενειακών παροχών με το αιτιολογικό ότι τα τέκνα του δεν κατοικούν στο κράτος μέλος, στη νομοθεσία του οποίου υπάγεται ο ενδιαφερόμενος εργαζόμενος. Το εν λόγω άρθρο δεν εμφανίζει κανένα ενδιαφέρον εν προκειμένω: για τον λόγο αυτό, στο πέμπτο ερώτημα αρμόζει αρνητική απάντηση.

Κατά την *ολλανδική κυβέρνηση*, αν εκκινήσει κανείς με αφετηρία την αρχή ότι, για να λάβει παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως πρέπει να είναι ασφαλισμένος σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, η έλλειψη υπαγωγής στο σύστημα αυτό συνεπάγεται τη μη αναγνώριση δικαιώματος για τη λήψη των παροχών. Συνεπώς, αν οι προϋποθέσεις κατοικίας του άρθρου 6, παράγραφος 1, περίπτωση α), του AKW μπορούν να αντιταχθούν σε εργαζόμενο, γεγονός που συνεπάγεται την έλλειψη ασφαλίσεως, δεν συντρέχει υπαγωγή στο ολλανδικό σύστημα ασφαλίσεως, με συνέπεια να μη γεννάται κανένα δικαίωμα για τη λήψη οικογενειακών επιδομάτων εκ του άρθρου 73, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71. Πράγματι, η ολλανδική κυβέρνηση δεν αντιλαμβάνεται πώς οι προϋποθέσεις κατοικίας, που θα μπορούσαν να αντιταχθούν βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 1, περίπτωση α), του AKW, δεν μπορούν να αντιταχθούν βάσει του άρθρου 73, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71.

Η *Επιτροπή* παρατηρεί ότι ο τρόπος με τον οποίο ο αρμόδιος ολλανδικός οργανισμός εφάρμοσε το άρθρο 11, παράγραφος 1, του AKW αντίκειται προς το άρθρο 73, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71.

Η Επιτροπή προτείνει στο Δικαστήριο να δώσει την ακόλουθη απάντηση στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα:

« Το άρθρο 13, παράγραφος 2, περίπτωση α), του κανονισμού 1408/71 έχει την έννοια ότι ο εργαζόμενος ο οποίος κατοικεί σε κράτος μέλος και ο οποίος ασκεί έμμισθη δραστηριότητα στο έδαφος άλλου κράτους μέλους υπόκειται εξ ολοκλήρου και αποκλειστικώς στη νομοθεσία του τελευταίου αυτού κράτους, έστω και αν η δραστηριότητά του είναι πολύ περιορισμένη σε όγκο και δεν ασκείται παρά ορισμένες ώρες εβδομαδιαίως. Η νομοθεσία αυτή δεν μπορεί να αποκλείει τον εν λόγω εργαζόμενο από το πλεονέκτημα της ασφαλίσεως με τη δικαιολογία απλώς και μόνο ότι δεν κατοικεί στο έδαφος του κράτους μέλους. »

T. F. O'Higgins
εισηγητής δικαστής